

ogradom. Unutrašnji dio tvrđave bio je građen od kamena i drveta. God. 1664. tvrđavu su osvojili Turci, koji su je potom razrušili i spalili.

LIT.: D. Feletar, Legrad, Čakovec 1971.

M. Kru.

NOVLJANSKI MISAL, glagoljski kodeks, nastao u XV. st. u Krbavi ili Vinodolu za župnu crkvu u Novome, gdje se i nalazi od 1474. Glagoljski inicijali crtani perom u crvenoj boji mogu se prema ukrasima podijeliti u tri skupine. Figuralne minijature ilustriraju teme: iskušenje Kristovo, parabola o bogatašu i siromašnom Lazaru, izlječenje bjesomučnoga, uskrснуće Lazarovo.

LIT.: J. Frančišković, Novljanski misal, Bogoslovska smotra, 1925. — Minijatura u Jugoslaviji (katalog), Zagreb 1964.

L. D.

NOVO MJESTO, selo I od Svetog Ivana Zeline. Na kružnom gradištu s opkopom stoji kapela Sv. Petra i Pavla. Zvonik se izdiže konzolno iz glavnoga pročelja. Četverokutno svetište s križnim svodom ima romanički oblikovan prozorčić. U kapeli je djelomično očuvan ranobarokni oltar s motivom alga, pacifikal iz 1681, kositrena ampula iz 1690.

LIT.: V. Tartaglia-Kelemen, O spomenicima Prigorja, Vijesti MK, 1960, 5. — A. Horvat, Novi prilozi romanici srednjovjekovne Slavonije, Peristil, 1975—76, 18—19. — L. Dobronić, Po starom Moravcu, Zagreb 1979, str. 51—61.

A. Ht.

NOVSKA, gradić u Posavini. Župna crkva Sv. Luke jednobrodna je barokizirana starija građevina sa zaobljenim svetištem (uza nj sakristija), s dvjema bočnim kapelama (što zajedno tlocrtno čini oblik križa) i zvonikom koji se izdiže iz glavnoga pročelja. U crkvi se nalaze kaleži u stilu rokokoa, neogotičke klupe i monstranca te slika Z. Šulentića (1955). Župna crkva oštećena u agresiji na Hrvatsku 1991.

NUGENT, Laval, kolekcionar (Ballynacor, Irska, 3. IX. 1777 — Bosiljevo, 21. VIII. 1862). Vojskovođa; za vojne zasluęe dobio od napuljskoga kralja dopuštenje da iskapa u J Italiji (1817—20) i da za sebe zadrži nalaze. Skupio je vrijednu zbirku ant. skulptura (*Arijadna, Silen, Ganimed, Satir s frulom*), reljefa sarkofaga (*Rođenje Dionizijevo, Meleagrov lov*) i vaza (oko 1500 primjeraka). Kupio je gradinu Trsat (1826), obnovio je u duhu romantizma (arh. Paranzuzzi) i u nju smjestio zbirku (zaslugom I. Kršnjavoga 1894. nabavljena za Arheološki muzej u Zagrebu). N. je bio vlasnik gradova Dubovac (Karlovac) i Bosiljevo, koje je također obnovio u duhu romantizma.

LIT.: F. Šišić, Novo stečena Nugentova zbirka za Hrvatski narodni arheološki muzej, Prosvjeta, 1894, 19. — R. Matejčić, Uz 100-godišnjicu otkupa Nugentove zbirke, u knjizi: Kako čitati grad, Rijeka 1990. — I. Žic, Laval Nugent — posljednji Frankopan gospodar Trsata, Rijeka 1992.

R.

NUMIZMATIKA, znanstvena disciplina koja proučava postanak, razvitak te povijesno, državnoopravno, gospodarsko i umj. značenje kovanog novca i njemu sličnih predmeta (medalje). Počeci numizmatike u Hrvatskoj sežu u XVI. st. (Đuro Utješinić 1482—1551, Nikola Zrinski 1620—64, Anselmo Banduri 1675—1743). Prvi naš znanstvenik koji je predavao numizmatiku na Sveučilištu u Budimu 1795—1800. bio je M. P. Katančić (1750—1825), a ostavio je i mnogobrojne numizmatičke rasprave.

U dodatku raspravi »Dissertatio de columna milliaria ad Eszekum reperta« (1781. i 1794) obrađuje rim. novce iz okolice Osijeka. U djelu

»Specimen philologiae et geographiae Pannoniorum« (1759) istražuje djelatnost kovnice u Sisciji (Sisak), a važan je i njegov rukopis »Denarius banalis... illustratus per Matthiam Petrum Katanchich«, prvi rad o starome hrv. novcu. Veoma su važni radovi Š. Ljubića, koji obrađuje mnogobrojna numizmatička područja, a osobito djelo »Opis jugoslavenskih novaca« (Zagreb 1875). Dugogodišnji ravnatelj Narodnoga muzeja u Zagrebu J. Brunšmid posvetio se znanstvenome sređivanju numizmatičke zbirke, a kao profesor arheologije uvodi predavanja iz numizmatike. Zanimanje za numizmatiku raste u XIX. st., kada se tom disciplinom bave Matija Kupor, Franjo Danilo, Luka Ilić Oriovčanin, Pavao Rešetar. Vrijedne je radove dala međuratna generacija numizmatičara: M. Rešetar, B. Horvat, I. Rengjeo, A. Grgin; u novije se doba svojim radovima ističu A. Bauer, D. Rendić-Miočević, I. Marović, I. Mirmik, Đuro Krasnov, Irislav Dolenec, Bože Mimica.

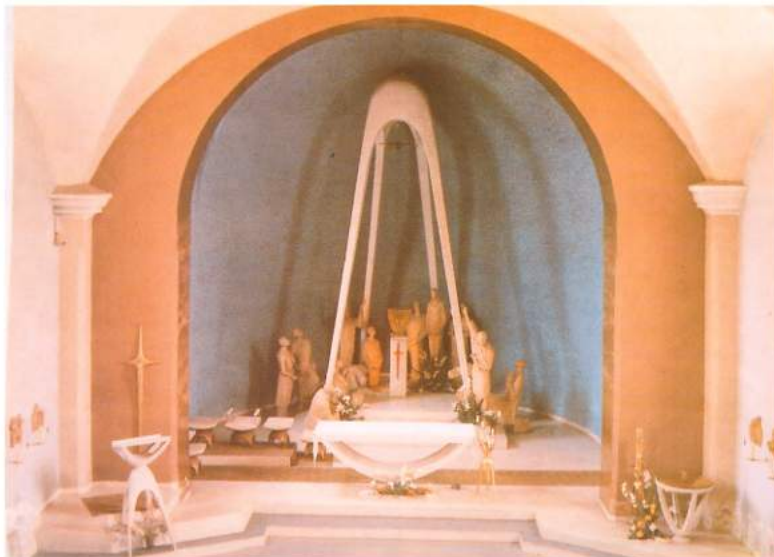
U Hrvatskoj je najstarija numizmatička zbirka grofa Nikole Draškovića, formirana oko 1630. u Trakošćanu. U čakovečkome starom dvoru grofova Zrinskih nalazila se u XVII. st. bogata zbirka rim. novca (poslije pogibije Zrinskih odnijeta u Beč). Manje zbirke ant. novca posjedovali su đakovački biskup Antun Mandić i zagrebački nadbiskup Aleksandar Alagović, a vrednije i veće zbirke Ivan Labaš Blaškovečki, Ignac Kristijanović, Eduard Maretić, čija je zbirka s 35 000 primjeraka bila u XIX. st. najveća u Hrvatskoj, te M. Rešetar s najvećom zbirkom dubrovačkoga novca, više od 3000 komada. Osnutkom Narodnoga muzeja u Zagrebu (otvoren 1846) stvara se prva veća javna numizmatička zbirka koju njezin kustos M. Sabljar obogaćuje zbirkom sisačkoga kolekcionara Franje Diericha. God. 1928. osn. je Numizmatičko društvo u Zagrebu (sada Hrvatsko numizmatičko društvo), koje je dugo bilo jedina stručna numizmatička udruga u zemlji. Od 1933. izdaje glasilo »Numizmatika«, od 1939. »Numizmatičke vijesti«. God. 1963. društvo pokreće i »Bilten Hrvatskog numizmatičkog društva« umjesto kojega od 1976. izlazi »Obol«. LIT.: F. Bulić, Razvoj arheoloških istraživanja i nauka u Dalmaciji kroz zadnji milenij, Zbornik Matice hrvatske, Zagreb 1925. — I. Rengjeo, Stari hrvatski numizmatičari, Numizmatika 1953. — Đ. Krasnov, Znameniti hrvatski numizmatičari, Numizmatičke vijesti, 1980, 34 (dodatak).

J. Bil.

NUŠTAR, selo kraj Vinkovaca. Na položaju Zidina nalazio se već 1263. benediktinski samostan Sv. Duha (ime Nuštar od *monasterium*). U XIV. st. posjed je dobio plemić Nikola Berzeta, a u XV. st. držali su ga Gorjanski. Nakon 1422. Gorjanski su ovdje sagradili samostan i crkvu od kamena s dva zvonika, koja je postojala za sve vrijeme tur. vladavine. Porušio ju je posjednik De Goseaux za gradnju svojega dvorca poč. XVIII. st. Jednokatni dvorac s arkadama u prizemlju, koji je posjedovala obitelj Khuen-Belassy, proširivan je krajem XVIII. st. Crkva u sklopu dvorca, izgrađena poč. XVIII. st., pregrađena je u XIX. st. Dvorac je okružen parkom. — Na položaju Gradina bio je kaštel koji se spominje od 1474. Selo je razoreno u agresiji na Hrvatsku 1991.

LIT.: G. Szabo, SG. — S. Pavičić, Vukovska župa, Zagreb 1940. — V. Raduš, Spomenici Slavonije iz razdoblja XVI—XIX. stoljeća, Zagreb 1975. — Sačuvano narodno blago Nuštra (katalog), Vinkovci 1993. — Cultural Heritage of Croatia in the war 1991/92, Zagreb 1993.

V. Bed.

NUŠTAR, svetište crkve Sv. Duha